

La nit més llarga

El catedràtic d'Història Contemporània de la Universitat de Barcelona, Antoni Segura, resumeix la situació del que va suposar "la nit més llarga", la del 23 F.

Vint anys després, ens parla de tot el que va ocórrer al Congrés dels Diputats a Madrid, així com també de la declaració d'estat d'excepció a València. A més, Segura recorda la situació que van viure en aquells tensos moments Barcelona i Palma.

A València, es va declarar l'estat d'excepció i es van traure els carros de combat al carrer. L'endemà del cop, després d'una nit tancats a casa, els ciutadans sortiren al carrer.

Era la tarda del dilluns 23 de febrer de 1981 i en el Congrés dels Diputats, sota l'atenta mirada del seu president, Landelino Lavilla, tenia lloc la segona volta de la votació d'investidura de Leopoldo Calvo Sotelo a la presidència del govern, que havia deixat vacant Adolfo Suárez en dimitir i pronunciar unes enigmàtiques paraules: "no vull que per culpa meua el sistema democràtic sigui un parèntesi en la història d'Espanya". Ningú no sospitava, però, que aquella segona votació era el moment triat per dur a terme una acció coordinada que fes bones les paraules de l'ex-president: a Madrid, el tinent coronel de la Guàrdia Civil Antonio Tejero Molina ocuparia el Congrés dels Diputats i retendria tots els ministres i diputats provocant el que, en la terminologia colpista, es denominà un "buit de poder", mentre que la División Acorazada Brunete (DAC) ocuparia els punts estratègics de la capital i difondria un comunicat

anunciant l'èxit del cop; a València, Jaime Milans del Bosch, capità general de la III Regió Militar, trauria els carros de combat al carrer, declararia l'estat d'excepció i intentaria convèncer altres capitans generals perquè se sumessin al cop; finalment, el general Armada, recentment nomenat cap de l'estat major de la Jefatura del Estado Mayor del Ejército (JEME), es proposaria al rei per presidir un govern de salvació nacional que limitaria les funcions del Parlament. En l'operació confluien diferents plans colpistes que es gestaven des de la legalització del partit comunista (abril de 1977) i l'aprovació de la Constitució (desembre de 1978) i dels Estatuts d'Autonomia del País Basc i Catalunya (octubre de 1979).

Poc abans de les 18 hores es posava en marxa allò que, des de les pàgines d'*El Alcázar*, el diari de la Confederación Nacional de Excombatientes, reclamaven els articles del col·lectiu Almendros. Poc després de les 18 hores, arribaven al Con-

grés dels Diputats set autobusos oficials de la Guàrdia Civil amb gairebé quatre-cents membres d'aquest cos. A les 18 hores i 23 minuts, cent vuitanta números comandats pel tinent coronel Tejero entren en l'hemicicle i, al crit de "¡Todos al suelo!" i al temps que disparaven algun tret a l'aire, interrompien la votació.

la seguretat de l'estat, tingué l'encert de formar, amb secretaris d'estat i subsecretaris, un "govern en funcions" per no caure en el buit de poder, ningú no tenia indicis clars de l'abast del cop, de les capitànies generals i unitats de l'exèrcit compromeses, de l'actitud del rei, invocat per Milans i Armada (el ban de Valèn-

a Madrid per fer-se càrrec del comandament de la divisió. Juste, però, tornà a Madrid en assabentar-se de l'assalt al Congrés i conversà telefònicament amb Sabino Fernández Campo, secretari de la casa reial, i amb el general Guillermo Quintana Lacaci, capità general de la I Regió Militar. El primer li garantí que el rei no donava suport al cop i que Armada actuava pel seu compte. El segon li ordenà aquarterar totes les unitats de la DAC. Fou suficient perquè la Brunete no sortís al carrer. Només les unitats que ocupaven les instal·lacions de TVE i RNE tardaren a obeir les ordres, dificultant l'emissió del discurs reial, i el comandant Ricardo Pardo Zancada amb poc més de cent homes s'uní, passada la una de la matinada, a les forces que ocupaven el Congrés.

El rei i Fernández Campo des de La Zarzuela, el tinent general José Gabeiras Montero, cap de la JEME, i Quintana Lacaci transmeteren a les capitànies generals de les nou regions militars i de Balears i Canàries la condemna del cop i l'obligació d'acatar l'ordre constitucional. La incertesa, però, continuava perquè l'ocupació de RTVE impedia difondre el missatge del rei. A més, Milans del Bosch es negava a admetre que el cop havia fracassat totalment i no obeïa les ordres de retirar els tancs de València, i Armada encara volia jugar les seves cartes.

A València, el governador civil, José María Fernández del Río, havia estat detingut, mentre que l'alcalde Ricard Pérez Casado deixava els llums de l'ajuntament oberts i es refugiava en un amagatall per tal de no ser detingut. Durant tota la nit va romandre en contacte amb Madrid a través de l'Ajuntament de Barcelona (Milans havia tallat les comunicacions amb la capital de l'estat). Alguns sindicalistes intentaren anar en manifestació fins el Govern Civil, però acabaren desistint i no van haver-hi incidents. D'altra banda, les ordres de Milans del Bosch eren complides amb poc entusiasme quan no eren clarament desobeïdes: en fer-se públic el ban, a l'Acadèmia General de l'Aire, situada al costat de Múrcia, només hi acudí un pilot que tornà a casa seva dues hores més tard.

A Catalunya, en els primers moments, no se sabien ben bé les intencions d'al-

La Policia Nacional i la Guàrdia Civil vigilen el Congrés dels Diputats. Prop de quatre-cents membres de la Guàrdia Civil s'hi van aplegar; cent vuitanta d'ells van entrar a l'hemicicle.

Controlat el Congrés, comunicà a Milans del Bosch que no hi havia novetat. Immediatament, aquest publicà un ban, redactat pel seu ajudant, el coronel Diego Ibáñez Inglés, que s'inspirà en el que proclamà el general Mola a Pamplona el juliol de 1936, en què decretava l'estat d'excepció (militarització dels serveis públics, prohibició de convocar vagues i reunions i les activitats públiques i privades dels partits polítics, toc de queda des de les nou de la nit a les set del matí...) i assumia tot el poder (judicial i administratiu —autonòmic, provincial i municipal— i de tots els cossos de seguretat de l'estat) de la III Regió Militar. Havia començat un cop d'estat que, durant disset hores i mitja, deixaria en parèntesi la transició a la democràcia.

Moments d'incertesa. Les primeres hores foren de total incertesa. El govern i el Parlament es trobaven segrestats i, tot i que Francisco Laíña, director general de

cia començava dient que el capità general restava a l'espera de rebre instruccions del rei i acabava amb un "¡Viva el Rey!, ¡Viva por siempre Espana!", ni del paper del general Armada, que semblava ser l'autoritat militar que Tejero esperava en el Congrés per fer-se càrrec de la situació. A més, pels carrers de València hom havia vist circular lentament vehicles militars i carros de combat, i aquest no era, certament, un bon presagi. Especial preocupació provocava la possible actitud de la DAC, que amb la seva intervenció podia decantar la situació a favor del cop.

El cap de la DAC, el general José Juste Fernández, i el seu cap d'estat major, el coronel José Ignacio San Martín López, es trobaven camí de Saragossa quan començà l'operació colpista. San Martín havia rebut instruccions perquè Juste no tornés a Madrid abans del triomf del cop, ja que el general Luis Torres Rojas, antic cap de la Brunete destinat de governador militar de La Corunya, s'havia traslladat

gues unitats de l'exèrcit –trenta quatre carros de combat i transports cuirassats de l'Agrupació Blindada del Regiment de Cavalleria Numància van estar a punt de sortir per ocupar els carrers de Barcelona– ni de la capitania general. A més, es dubtava de la fidelitat dels comandaments dels mossos d'esquadra i es temia la reacció de l'extrema dreta (la façana de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet fou metrallada des d'un vehicle en marxa). CCOO oferí cinc-cents militants per garantir la seguretat del Palau de la Generalitat, uns pocs ciutadans es manifestaven contra l'exèrcit, estudiants del PSUC s'organitzaren per lluitar i, al Vallès, alguns alcaldes cridaren a la mobilització general. CCOO convocà una vaga general, la qual cosa provocà una agra discussió entre el seu secretari general, Josep Lluís López Bulla, i el president de la Generalitat. Des de Barcelona sortiren, però, les primeres llums d'aquella llarga nit: a tres quarts de deu del vespre, Jordi Pujol, que acabava de parlar per telèfon amb el rei, transmeté per les ones de la ràdio un missatge de tranquil·litat (el famós però figurat “tranquil, Jordi, tranquil”), que anunciava clarament que el rei s'oposava i condemnava el cop.

A les Illes Balears, on uns dies abans el Congrés de la UCD a Palma de Mallorca havia palesat el grau de descomposició del partit del govern, es va passar molta por perquè es dubtava de la lleialtat constitucional d'alguns comandaments militars i del capità general De la Torre Pasqual, que es creia que simpatitzava amb Milans del Bosch. Final-

Quatre ambulàncies van acudir la tarda del 23 F a les portes laterals del Palau de Congressos de Madrid, on van retirar algunes persones afectades emocionalment pels fets.

ment, no va haver-hi cap circumstància dramàtica i les autoritats civils (Jeroni Albertí, president del Govern balear; Ramon Aguiló, batlle de Palma; Jacint Ballester, governador civil) garantiren la normalitat institucional pernoctant a les respectives seus institucionals.

Passades les deu de la nit, se sabia ja que les respostes de totes les capitànies generals havien estat de fidelitat al rei i d'acatament de la Constitució i que gairebé ningú secundava el cop. Això no obstant, Armada oferí encara una solució d'urgència: proposar-se com a president del govern al Congrés dels Diputats. El suggeriment fou rebutjat, però, com insistia fou autoritzat a anar al Congrés, “a títol personal”, per convèncer Tejero que deposés la seva actitud i alliberés els diputats. Al voltant de mitjanit,

entrava en el Congrés i mantenia una tensa entrevista amb Tejero, en què va arribar a proposar-li un govern de concentració, que inclouria socialistes i comunistes, presidit per ell mateix, i li oferí un avió perquè ell i els seus homes poguessin abandonar Espanya. En conversa telefònica, Milans del Bosch donà suport al pla, la qual cosa provocà la indignació del tinent coronel que acomiadà fredament Armada i decidí continuar sol. Passada la una de la matinada, el segon JEME sortí del Congrés. El cop havia fracassat i la pretensió d'Armada, que admirava profundament De Gaulle i volia reeditar una operació similar a la del general francès el 1958, de ser president d'un govern de concentració, també. Poc després, a un quart de dues de la matinada del 24 de febrer, el rei apareixia per te-

Imprescindibles

EL MÓN EL 2001 ▶ 900 PTES.

EL TEMPS DEL 2001 ▶ 600 PTES.

Podeu demanar-los al quiosc o, per telèfon, al **902 13 10 25**

Imatge de la diputada d'Unió de Centre Democràtic (UCD), Nona Inés Vilarino, abandonant el Congrés dels Diputats.

levisió demanant serenitat i confiança en l'ordre constitucional.

La nit més llarga tocava la seva fi.

A València, l'actitud de Milans del Bosch retardà encara algunes hores la normalització de la situació i amenaçà amb la pistola el governador militar, el general Luis Caruana, quan per ordre de Gabeiras intentava detenir-lo. Però Milans i Ibáñez Inglés sabien que el cop havia fracassat i, a les dues de la matinada, donaren l'ordre que totes les unitats tornessin a les casernes. Un ban a dos quarts de cinc, que anul·lava l'anterior, esmentava la lleialtat al rei i l'acatament de les seves ordres.

Fou molt més difícil convèncer Tejero. S'aconseguí poc abans del migdia del dia 24, després de negociar amb Pardo Zancada per exonerar de responsabilitats

la tropa, els suboficials i els tinents de la DAC (no així els tinents de la Guàrdia Civil, que foren jutjats). Els generals Armada i Aramburu Topete, director general de la Guàrdia Civil, signaren el denominat "Pacte del Capó" i entregaren còpies a Pardo Zancada i Tejero. Així acabava l'ocupació del Congrés: els diputats havien estat segrestats disset hores i mitja. Al capvespre, Milans del Bosch, detingut, arribava a Madrid. A l'endemà, era detingut el general Armada i Antonio Pasqual Galmés prenia possessió com a capità general de la III Regió Militar.

El 23 de febrer confluïren tres cops: el de Tejero, que pretenia instaurar una Junta Militar; el de Milans del Bosch, que volia un règim autocràtic però amb el rei com a cap de l'estat; i el d'Armada, que volia ser una reedició de l'operació

De Gaulle de 1958. Per sort, la manca de preparació (el cop fou un veritable nyap en la preparació i execució) i d'enteni-ment entre els caps colpistes feren fracassar tots tres cops. Fou també, però, un advertiment dels sectors més durs de l'exèrcit irritats per la violència d'ETA i per un estat de les autonomies que creien (especialment d'ençà de les victòries electorals dels nacionalistes bascos i catalans) que amenaçava la unitat d'Espanya. La generació militar que s'havia format en la guerra civil arribava al generalat i, els més involucionistes, veien repetir-se (violència i atac contra la unitat d'Espanya) les causes que hom havia al·legat per justificar l'"Alzamiento del 18 de julio". La mateixa tarda del dia 24 de febrer el rei convocà els principals dirigents polítics i els advertí: "de tot l'ocorregut caldrà extraure'n meditates conseqüències per a determinar futures normes de conducta. Mantenint l'ordre democràtic, convido a tots a la reflexió i a la consideració de posicions que condueixin a la major unitat i concòrdia d'Espanya i els espanyols". A la reunió no hi foren convidats ni CiU ni el PNB, cosa que avalà el dubte sobre si la Llei Orgànica d'Harmonització del Procés Autònom, pactada i aprovada per UCD i el PSOE el juliol de 1982, era conseqüència del 23 F. El consell de guerra del Consell Suprem de Justícia Militar deixà també molts dubtes sobre l'abast de la trama militar colpista i les implicacions civils. Les sentències, massa toves, serien recorregudes i incrementades pel Tribunal Suprem.

Antoni Segura

**Descomptes als
subscriptors d'EL TEMPS**

Truca'ns de dilluns a divendres al

93 309 70 04

PROMETEATRE

Teatre Romea

Excuses

dirigida per Pep Antón Gómez

25% de descompte
de dimarts a divendres.
Barcelona.

Teatre Condal

La jaula de las locas

amb 'La extraña pareja' (Paco Morán i Joan Pera)

25% de descompte
de dimecres a divendres.
Barcelona.